

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. V. Sententia D. Thomæ stabilitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

hione, amor viæ & amor patriæ sunt ejusdem speciei: tum etiam, quia si prædicti amores differrent specie, sequeretur habitum charitatis viatoris specie distingui ab habitu charitatis remanente in patria: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Minor hæc videtur certa: aliàs ita esset verum evacuari charitatem viæ in patria, si tunc est verum evacuari fidem; uterque enim habitus periret in se, & solum maneret in alio diversæ speciei; quod est contra Apostolum 1. ad Corin. 13. afferentem, charitatem nunquam excedere, licet fides & prophetia in patria evacuentur & destruantur. Sequela verò Majoris probatur: idè in viâ & in patria ponimus diversos habitus in intellectu, nempe fidei & luminis gloriæ, quia cognitio patriæ specie distinguitur a cognitione viæ: Ergo si amor patriæ differat specie ab amore viæ, debebunt consequenter diversi speciei habitus charitatis in viatore & in comprehensore admitti.

Secunda solutio adeò est insufficientis, ut ipsimet se tandem displicuerit, & merito: Primò quia non est dabilis amor ita intensus in patria, ut intensior in viâ dari non possit; imò de facto amor Beatissimæ Virginis in intensione omnes amores omnium Beatorum superavit: Ergo amor patriæ ratione graduum intensioris, obtinere non potest rationem affectu ignis ultimi finis, quæ amori viatoris non competit.

Secundò, quia quòd aliqua actio sit consecutio, & quasi apprehensio seu tentio sui objecti, pertinet ad ejus rationem formalem, & non consistit in hoc, quòd fiat intensiori aut perfectiori modo: Ergo si amor patriæ ex sua specie & ratione formali non habet quòd sit consecutio ultimi finis, id non habebit ex eo quòd fiat modo perfectiori, putà cum majori intensione, suavitare, aut permanentia.

Ex quo impugnata manet tertia solutio, quæ asserit amorem patriæ obtinere rationem affectu, ex eo quòd sit consummatus, seu ratione cujusdam modi, qui consummatio amoris dicitur. Manet, inquam, impugnata hæc solutio: quia modus sapit naturam rei cujus est modus: unde sicut modus intensioris in amore patriæ, nequit esse affectu, quia entitas amoris, quam modificat, affectu non est; ita & eadem ratione modus ille consummatus amoris patriæ, affectu non erit.

Denique solutio Valentis rejicitur: quia si amor beatificus esset consecutio, distingueretur specificè ab amore viæ: Ergo ex ratione individuali obtinere nequit rationem consecutionis, quam non sortitur ex ratione specifica. Consequentia patet, probatur Antecedens, Primò, quia in intellectu actus qui est consecutio, specie distinguitur ab actu non consecutivo: Ergo si voluntas per aliquem actum affectiva esset, talis actus specie differret ab alio non affectivo. Secundò, quia desiderium in hoc specie differret à gaudio, quòd desiderium est de bono non habito, gaudium verò de bono possessio: Atqui similiter actus qui esset affectu, objecti præsentiam exposceret, non secus ac gaudium, à quarum præsentia abstrahit actus amoris non consecutivus: Ergo isti actus differrent etiam specie inter se.

Dices, actum illum consecutivum non distingui specie ab amore non consecutivo, idque quia non petit præsentiam objecti ex conceptu specifico, sed solum ex conceptu individuali

A Sed facile confutatur hæc responsio: nam idcirco in intellectu est dabilis actus petens objecti præsentiam ex conceptu specifico, quia intellectus affectivus est: Ergo si voluntas sit affectiva, etiam dabilis erit in illa actus petens præsentiam objecti ex conceptu specifico. Item idè in voluntate datur actus petens objectum non possessum ex conceptu specifico, nempe desiderium, & similiter actus petens ex conceptu specifico objecti possessionem, videlicet gaudium; quia voluntas ex propria ratione potest objectum suum attingere, sub illis diversis conceptibus: Ergo si voluntas potest tendere in suum objectum, sub ratione ælequibilibus, ipsum

B per proprium actum assequendo, dabilis erit actus in illa, qui ex conceptu specifico sit consecutio ultimi finis, & consequenter specie distinctus ab actu ejusdem voluntatis, qui affectu non sit.

§. V.

Sententia D. Thomæ stabilitur.

Dico tertio: Beatitudo formalis essentialiter 107 in Dei visione consistit.

Hæc conclusio evidenter sequitur ex principiis jam statutis: cum enim ostenderimus in prima conclusione, beatitudinem formalem non posse consistere in duplici operatione; & ex conclusione præcedenti conter, illam in amore aut alio actu voluntatis non esse positam: manifestum relinquitur, eam in Dei visione adæquatè consistere.

Illam probant plures ex nostris Thomistis, 108 ex eo quod visio Dei sit perfectissima operatio creaturæ intellectualis, utpote à nobiliori potentia procedens, nempe ab intellectu qui (ut demonstrant Philosophi in libris de anima) perfectior est voluntate, & nobilissimum objectum attingit, nimirum essentiam Dei clare cognitam, & ipsi perfectissimò modo, per modum scilicet speciei & formæ intelligibilis, unitam.

D Verum, ut supra annotavimus, hæc ratio non convincit, nisi aliunde juvetur, & addatur visionem esse operationem perfectissimam intra lineam affectu. Si enim per impossibile, perfectissima operatio non esset affectu ultimi finis, in illa formalis beatitudo non consisteret: Ergo quod aliqua operatio sit beatitudo, ex solo perfectionis excelsu demonstrari nequit; sed magis debet ostendi ex eo quod talis actio sit ultimi finis affectu. Unde D. Thomas hic art. 4. in corp. hoc solum principio utitur ad demonstrandum beatitudinem formalem non esse operationem voluntatis, sed intellectus.

E Manifestum est (inquit) quòd beatitudo est consecutio finis ultimi. . . Consequitur autem ipsum per hoc, quòd sit præsens nobis per actum intellectus, &c. Et 3. contra Gent. cap. 26. num. 9. sic discurre: Si alicuius rei sit aliqua res exterior finis, illa ejus operatio dicitur esse finis ultimus, per quam primò consequitur rem illam: sicut his quibus pecunia est finis, dicitur etiam possidere pecuniam finis, non autem amare, neque concupiscere. Finis autem ultimus substantie intellectualis est Deus; illa igitur operatio hominis est substantialiter ejus beatitudo vel felicitas, per quam primò attingit ad Deum: hoc autem est intelligere; nam velle non possumus quod non intelligimus. Est igitur ultima felicitas hominis in cognoscendo Deum per intellectum substantialiter, & non in actu voluntatis.

G 2

Ex

Ex hoc ergo principio fumitur ratio funda-
 mentalis nostræ conclusionis, quæ potest sic
 proponi. Beatitudo formalis essentialiter con-
 sistit in consecutione objecti beatifici: Sed actus
 intellectus videntis clarè divinam essentiam, est
 consecutio ejus: Ergo in clara Dei visione bea-
 titudo formalis consistit essentialiter. Major
 patet, Minor probatur primò ex Scriptura, in
 qua divina essentia lux appellatur, ut Psal. 35.
In lumine tuo videbimus lumen: nam sicut lumen
 per visum possidetur, ita & divina essentia per
 claram sui cognitionem, seu beatificam visio-
 nem.

Secundò probatur ex Augustino lib. 83. quæ-
 stionum qu. 35. ubi ait: *Quid aliud est beatè vivere,
 nisi æternum aliquid cognoscendo habere? æternum
 est enim de quo solo rectè ficitur; quod amanti auferri
 non potest; idque ipsum est quod nihil sit aliud habere,
 quam nosse. Et infra: Omnium enim rerum pre-
 stantissimum est quod æternum est, & propterea id ha-
 bere non possumus, nisi eâ re quâ prestantiores sumus,
 id est mente.*

Neque valet si dicas, Augustinum lib. 1. re-
 tract. cap. 26. hoc retractasse, his verbis: *Illud
 quod dixi id esse amandum, quod nihil est aliud habe-
 re quam nosse, non satis approbo. Neque enim Deum
 non habebant, quibus dictum est: nescitis quia templum
 Dei estis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis: nec tamen
 eum noverant, vel sicut noscendus est non noverant.*

Non valet, inquam, hæc responsio: quia Au-
 gustinus ibi absolute non retractat illam propo-
 sitionem, Deum non nisi cognoscendo habetur, sed
 solum illam explicat & modificat; ne videlicet
 intelligeretur quod habere Deum, sit sem-
 per nosse ipsum in se, sive quod Deus non aliter
 possit haberi quam per claram sui notitiam: à
 fidelibus enim habetur in hac vita per gratiam
 & charitatem, licet ab illis non cognoscatur ut
 est in se. Non negat ergo quod nosse Deum ut
 est in se, clarè scilicet visione, sit illum per-
 fectè habere, & possidere. Et verò duo ibi
 dixerat Augustinus, scilicet quod nihil aliud
 est habere Deum, quam nosse: & quod beatè
 vivere nihil aliud sit, quam Deum cognoscendo ha-
 bere: porro primum retractavit, seu potius ex-
 plicavit ac limitavit, non autem secundum. Un-
 de ex hoc testimonio rectè probatur, claram
 Dei visionem esse ejus consecutionem & pos-
 sessionem.

Tertio probatur eadem Minor principalis
 ex discrimine, quod communiter constituitur
 inter intellectiōem & volitionem, quatenus
 scilicet intellectio fitrahendo objectum cogni-
 tum ad intellectum, volitio vero tendendo in
 objectum. Ex hoc, inquam, discrimine pro-
 batur eadem Minor. Per intellectiōem obje-
 ctum fit præsens intellectu; intentionaliter
 quidem & objective, si utitur potentia solum
 mediante specie representativa illius; realiter
 vero & entitative, si per seipsum immediate il-
 li conjungatur: ut contingit in visione beatifica,
 in qua essentia divina per modum speciei &
 formæ intelligibilis mentibus Beatorum uni-
 tur: at vero voluntas nunquam facit objectum
 præsens; sed vel querit per desiderium, ut fiat
 præsens; vel supponit aliunde præsens, & quie-
 scit ac delectatur in illo per fruitionem, ut antea
 declaravimus. Ergo solum actus intellectus non
 vero voluntatis, est consecutio sui objecti: atque
 adeo sola visio divinæ essentia est ejus consecutio.

Ex hoc intelliges rationem supra allatam
 quorundam Thomistarum, de sumptam ab ex-
 cellentia & præstantia visionis supra amorem,
 & intellectiōis supra volitionem, non esse à
 priori, nec demonstrativam, sed à posteriori,
 & solum probabilem. Sic autem deduci potest:
 Cum gratia, quæ naturam imitatur, sit ordi-
 natissima, non debuit elevare ad maximum
 & præstantissimum munus, quale est consecutio
 ultimi finis, nisi præstantissimam & perfectissi-
 mam creaturæ rationalis operationem: Ergo ex
 eo quod aliqua operatio sit perfectissima, rectè
 colligitur (scilicet à posteriori) illam esse ulti-
 mi finis affectiōem, subindeque formalem
 beatitudinem.

Probatur secundò conclusio: Beatitudo for-
 malis est illa operatio, quæ est radix proprie-
 tatum quæ ab beatitudinem requiruntur: Sed
 visio beatifica est radix amoris necessarii, sum-
 mæ delectationis, omnimodæ impeccabilitatis,
 aliarumque perfectionum & proprietatum,
 quæ beatitudinis connaturaliter conveniunt, ut
 patebit ex dicendis disputatione sequenti: Ergo
 illa est beatitudo formalis.

Tertio probatur: Beatitudo formalis es-
 sentialiter constituitur per id, per quod primo
 & essentialiter distinguitur status termini
 à statu viæ: Sed status termini à statu viæ per
 ipsum actum visionis primo & essentialiter di-
 stinguitur, non vero per actus amoris: Ergo
 beatitudo per actum visionis, non vero
 per actum amoris essentialiter constituitur.
 Major patet, nam constitutum & distincti-
 vum omnino coincidunt. Minor autem ha-
 detur. Si videns Deum per impossibile ipsum
 non diligeret, maneret extra statum viatoris;
 si tamen e contra Deum diligeret, nec simul
 eum videret, extra statum viatoris non con-
 stitueretur: Ergo quod primo distinguit statum
 viæ à statu termini, est visio beatifica, non vero
 actus amoris.

Probatur quarto: Pœna essentialis damnato-
 rum, quæ dicitur pœna damni, consistit in ca-
 rentia divinæ visionis: Ergo gloria essentialis
 Beatorum consistit in visione Dei. Consequen-
 tia patet: nam pœna damni est privatio bea-
 titudinis essentialis: Ergo si est privatio visio-
 nis, visio est gloria essentialis. Antecedens ve-
 ro probatur: Pueri qui sunt in limbo, habent
 pœnam damni præcisè ex eo quod privati sunt
 visione Dei, non vero quia privati sunt quo-
 cumque actu voluntatis; quocumque enim
 actus voluntatis in ipsis ponamus, si non ponatur
 visio, pœnam damni semper habebunt: Ergo
 pœna damni essentialiter in carentia divinæ
 visionis consistit.

Quinto probatur: Beatitudo Dei consistit
 essentialiter in actu intellectus, ut præintellectio
 omni astui voluntatis: Ergo & beatitudo
 nostra, quæ est similitudo & participatio divi-
 næ beatitudinis. Consequencia patet, Antecedens
 probatur ex D. Thoma 1. p. qu. 26. art. 2.
 ubi id docet, & præcipue in resp. ad 2. ait enim:
*Secundum modum intelligenti prius est beatitudo
 divina, quam actus voluntatis in ea re-
 quiescentis; & hoc non potest esse nisi actus in-
 tellectus. Unde in actu intellectus non attenditur bea-
 titudo.*

Nec obstat quod docet idem S. Doctor in
 eadem questione art. 4. scilicet beatitudinem
 Dei esse quandam perfectionem, quæ omnino
 omnino

omnino perfectionem complectitur : De contem-
 plativa, inquit, felicitate habes continuam & cer-
 tissimam contemplationem sui, & omnium aliorum :
 de activa vero gubernationem totius universi. . . ha-
 bet gaudium de se, & de omnibus aliis pro delectatio-
 ne; pro divitiis habet omnimodam sufficientiam quam
 divitiis promittunt; pro potestate, omnipotentiam;
 pro dignitate, omnium regimen; pro fama vero, ad-
 mirationem totius creaturae. Non obstat, inquam,
 quia ibi non loquitur de beatitudine Dei quan-
 tum ad ejus essentiam & rationem formalem,
 sed quoad statum, & perfectionem seu comple-
 mentum, sub qua ratione omnium perfectio-
 num & bonorum genera complectitur, & ideo
 definitur à Boëtio: *Status omnium bonorum aggre-
 gatione perfectus.* Unde etiam beatitudo nostra,
 quoad statum & perfectionem sibi debitam con-
 siderata, non solum includit visionem beatifi-
 cam, sed etiam amorem firmum, fruitionem ju-
 cundam, delectationem plenam pluresque alias
 artes & perfectiones, de quibus infra agemus,
 quae fluunt à visione beatifica, ut rivuli à fonte,
 radii à sole, effectus à causa, & proprietates ab
 essentia.

Probatur ultimo conclusio: Beatitudo con-
 sistit essentialiter in illa operatione, quae for-
 maliter vel causaliter satiat omnem appetitum
 creaturae rationalis: Sed visio beatifica hoc praes-
 tat: Ergo in illa essentialiter consistit forma-
 lis beatitudo. Major patet ex supra dictis. Mi-
 nor autem constabit ex dicendis digressionem se-
 quenti.

DIGRESSIO BREVIS.

*Non ostenditur omnia hominum desideria per Dei visio-
 nem perfecte satiari.*

Tam multis & tam variis cor humanum
 alicui desiderii, ut merito dixerit Poëta:

Quae frutes sylvae, quot flavae Tiberis arenas,

Mollia quot Martis gramina campus habet:

Tot diversa hominum studia.

Omnia tamen ad quatuor praecipua quibus,
 veluti quatuor ventis, omnes vitæ humanae tur-
 bines excitantur, posse reduci existimo. Pri-
 mum est desiderium scientiae, quod, ut docet A-
 ristoteles initio Metaphysicæ, nobis à natura in-
 fuscum est. Secundum, desiderium magnitudinis,
 quod etiam omnibus hominibus naturaliter in-
 est. Tertium, desiderium voluptatis, quod homi-
 nibus & brutis commune est. Ultimum denique
 est desiderium aeternitatis, seu immortalitatis,
 quod homini peculiare est, & certissimè immor-
 talitatis animæ nostrae argumentum. Ut ergo
 evincamus, visionem beatificam esse plenam &
 perfectam omnium desideriorum satietatem,
 respondeat quae formalem beatitudinem, breviter
 demonstrandum est, hæc quatuor desideriorum
 genera, per illam perfecte compleri ac satiari.

Primo quantum ad desiderium scientiae,
 res adeo clara & perspecta est, ut vix probatio-
 ne indigeat. Cum enim Beatus quilibet in cæ-
 lo videat Dei essentiam, quæ est prima rerum
 omnium causa, & ipsa veritas per essentiam, in
 qua omnes veritates creatæ eminentissimè mo-
 do continentur, hinc tantà repletur scientiâ, ac
 sapientiâ, ut omnis sciendi appetitus perfecte
 satiatur & extinguitur, juxta illud Philippici ad
 Christum: *Domine ostende nobis Patrem, & sufficit*
nobis.

Tom. III.

A In Ecclesia peregrinante adipe quidem fru-
 menti paschimur, sed non sine variis integumen-
 tis: Verbum Dei habemus, sed in carne; & ipsam
 carnem Verbi verè manducamus, sed sub cortice
 Sacramenti: denique aquas sapientiae bibimus,
 sed ex stillicidio Scripturarum: adeo quo non sa-
 riamur his bonis, sed interdum eturimus &
 sitimus. At in cælesti gloria Beati habent veri-
 ratem in seipsa, non in figuris & æigmatibus,
 gustant dulcedinem æterni Verbi, sine cortice
 Sacramenti, vel Scripturarum; apponunt os ad
 fontem sapientiae, non ad rivulos aut stil-
 licidia stillantia super terram: unde sci-
 endi desiderium omnino in eis extingui-
 tur.

B Plures (inquit S. Thomas) sunt fon-
 tes à quibus homines aquas sapientiae hauriunt,
 ut sitim animæ, & sciendi desiderium, quod à
 natura nobis insitum est, extinguere pos-
 sunt: nempe cælum, elementa, plantæ, animalia,
 & alia corpora mixta, ut supra retuli-
 mus. Verùm quia hæc objecta summum bonum,
 & primam veritatem non continent, in illis sci-
 endi desiderium non extinguitur, sed magis
 accenditur & inflammatur: unde pulchrè
 Evangelista Christi Joannes, omne quod est in
 mundo concupiscentiam vocat. Quid enim
 est concupiscentia, nisi rabida sitis? si ergo
 omnia quæ sunt in mundo, si omnes ejus aquæ
 sunt sitis, ac etiam omnis earum æternum co-
 gnitio: illas aquas pectori humanæ mentis in-
 jicere, nihil aliud erit, quam priori siti alias
 addere graviores, quæ ipsam vehementius ac-
 cendant. Non potest ergo sitis animæ, & natu-
 rale sciendi desiderium extingui, nisi in ipso
 fonte sapientiae & scientiæ, ipsa nimirum Dei
 essentia clarè visâ, & gerente vices verbi &
 speciei expressæ in visione beatifica: unde
 Eccles. 1. dicitur: *Fons sapientiae verbum Dei in*
excelsis. Ex illo fonte Beati continuo in cælo
 bibunt, & qui in hac vita magnò labore &
 multo tempore, quasi guttatim sapientiam
 hauriebant, ibi in momento, Deo clarè viso,
 affluunt omni scientiâ, non solum rerum crea-
 tarum, sed etiam attributorum ipsius Creatoris:
 vident enim in Verbo attributa, relatio-
 nes, & personas divinas; omnia nostræ fidei
 mysteria: totum hoc universum: plures creatu-
 ras possibles, & futuras: & denique omnia
 quæ ad illorum statum pertinent, ut in Tra-
 ctatu de visione beata fusè ostendimus. Unde
 præclare Gregorius Magnus 4. dialog. cap.
 33. *Quid est quod ibi nesciant, ubi scientem omnia*
sciunt? Tunc igitur mens humana quiescet, ne-
que intelligentiam desiderabit ulteriorem, cum
ante oculos id totum quod intelligere deside-
rat, habebit.

C Verùm non solum appetitus scientiæ, sed
 etiam magnitudinis desiderium, per claram
 Dei visionem satiatur: nam sicut hedera, quæ
 planta humilis est & infirma, adhærendo pa-
 rieti ascendit & elevatur: ita homo, licet ex se
 imperfecta & vilis creatura, & adhærendo ta-
 men Deo per cognitionem & amorem, extra
 se unionem perficitur & consummatur, juxta
 illud Prophetæ: *Mihi autem adherere Deo bo-*
num est. Unde egregie Marcellius Ficinus: *Qui*
Deum vero amore persecutus fuerit, Deum inveniet,
& se in Deo recuperabit: quia ad suam, per quam crea-
tus est, redibit ideam; ubi rursus reformabitur, quia
idea sua perpetuò coherabit. Ideo quisquis no-
strum

D
 E

119

120
opus 6a

Disput.
art. 5.

121

In con-
vrosium
Plato-
nis cap.
21.